

Szerelmi botrányok is kipattannak a Hársfa fogadó lakói között, a tulajdonos Hermelinné legmélyebb megbotránkozására: egy megszökő fiatal szerelmespár és férjét egy másik nővel kellemetlen helyzetben találó feleség története felkavarja a fogadó közönségének életét.

A hétköznapiakat élő falulakók felett pedig egyfajta rémként ott áll a közeli településről, Francheville-ből érkező, Auzance nevű csendőr, aki azzal a szándékkal érkezik Saint-Boniface-ba, hogy mindenkit körbeszáglasszon, a rejtőzködni próbáló zsidókat pedig lebuktassa. A csendőr figurája az egyik legellenszenvesebb: egy kicsinyes, rosszindulatú embert ismerünk meg, aki részben a saját szórakoztatására igyekszik a lehető legtöbb embernek keresztbe tenni. A nála okosabbak viszont könnyen kijátsszák őt. Ki-ki a saját taktikáját alkalmazza a csendőr leszerelésére: van, aki addig csúri-csavarja a szavait, amíg Auzance nem bír fogást találni rajta. De olyan is van, aki egyszerűen leitatja őt.

A regény második fele sejteti a végkimenetelt: a csendőr tevékenykedése mellett felbukkan egy Kleinhandler nevű zsidó, aki már ideérkezése előtt elvesztette a családját, és riadóztatja a Saint-Boniface-i zsidókat, hogy meneküljenek, mert jönnek értük.

Itt beleláthatunk abba, hogy a rendszer mennyire hemzsegett az emberi hibáktól: volt olyan zsidó, aki lemaradt a listáról, és békén hagyták, illetve volt olyan, aki hiába tudta bizonyítani, hogy nem zsidó, mégis elvitték. És ha már emberi hiba: Verésék, akik a vízumukat várják, hogy utazhassanak az Egyesült Államokba, a részeseges postás miatt késve kapják kézhez az okmányt. Ezzel megfosztatnak egy reményteljesebb jövőtől.

Nem csak a zsidó származásúakat fenyegeti a veszély: a parasztlakosságot is szorongatják, hogy adják le termelésük egy részét, de annyit követelnek, hogy az már a saját megélhetésüket is nehezíti. A parasztok ezért összefognak, hogy együttesen fejezzék ki tiltakozásukat a hatóságokkal szemben. A regény záróakkordjaként 1942 őszén megjelennek a megszálló német csapatok.

Gara László és Nathalie írása a kis francia falucska mindennapjairól remekül ábrázolja a háború alatti hétköznapiakat. Karaktereik nem csak a megélhetésükért és a biztonságukért küzdenek, hanem az őket körbelengő, olykor béklyóba szorító társadalmi elvárásokkal is szembekerülnek. Ezen elvárások egyik kitartó képviselője Hermelinné, aki a közösség minden tagját ismeri, és lesújtó véleményekkel van mindenkiről.

A két szerző mindezeket a történeteket kellemes, gördülékeny stílusban írta meg, ügyelve arra, hogy az alfejezetek címe is figyelemfelkeltő legyen. Bár a regényt olvasva megszokjuk, hogy minden alkalommal történik valami meghökkentő, a szereplők sokszor folyamodnak szokatlan megoldásokhoz, ez egyáltalán nem zavaró. A kötet révén lehetőségünk nyílik arra, hogy betekintsünk egy emberi közösségbe, akik egyszerre küzdenek a háború nehézségeivel és egymás ügyeskedéseivel – mindezt úgy, hogy bár a cselekmény történetkor Saint-Boniface még békés, az olvasó érzi az egyre közelgő német megszállás nyomasztó előszelét.

KUPI LÁSZLÓ

PÁNAMERIKAI MOZAIK

Horváth Emőke, Lehoczki Bernadett (szerk.): *Diplomácia és nemzetközi kapcsolatok: Amerika a XIX–XXI. században. Tanulmánykötet.*
L'Harmattan, 2019. 378 p.

Különleges könyvet vesznek a kezükbe, akik a 2019-ben megjelent *Diplomácia és nemzetközi kapcsolatok: Amerika a XIX–XXI. században* című tanulmánykötetet kezdik olvasni. A kiadvány a Miskolci Egyetem Amerikanisztika Kutatóintézetének és a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének közös szervezésében 2017. szeptember 29-én a Budapesti Corvinus Egyetemen megrendezett konferencia előadásainak szerkesztett, bővített változatait tartalmazza. A kötet különlegességét az adja, hogy a kutatási hagyományoktól eltérően egységként kezeli az amerikai kontinenst, tehát nem választja szét az angol ajkú északi részt és az újlatin (spanyol, portugál, francia) nyelvű középső és déli területeket, valamint a Karib térséget. A nyilvánvalóan éles nyelvi, kulturális, történelmi különbségek magyarázzák a kontinens hagyományos kettéválasztását, ám a gyakorlat mégis azt mutatja, hogy indokolt lehet Amerikát egyben kezelni, hiszen legkésőbb a XIX. század végétől az északi részek (elsősorban az Egyesült Államok) szoros kapcsolatban éltek az újlatin nyelvű országokkal. Elég, ha csak az USA gyakori karibi megszállásaira gondolunk a XX. század első felében, vagy William Walkerre, aki az Egyesült Államok állampolgáraként lett 1856-ban Nicaragua elnöke. Az Egyesült Államok déli területeinek tekintélyes része 1848-ig Mexikóhoz tartozott, és a Cervantes Intézet 2015-ös jelentése szerint Mexikó után az Egyesült Államokban él a legtöbb spanyolajkú ember a világon. De számos más példát is lehetne hozni erre az elmúlt két évszázadból, jó és rossz gyakorlatokat egyaránt. Kanadának földrajzi és történelmi okokból ugyan lazább a kapcsolata Latin-Amerikával, de például a kanadai bányavállalatok erőteljesen jelen vannak a kontinens déli országaiban, ahol erősen vitatott tevékenységet végeznek.

Mindezek ellenére a nemzetközi szakirodalom nem bővelkedik az olyan átfogó munkákban, amelyek együtt kezelik a kontinens két felét, magyar nyelven pedig szinte keresve sem találunk ilyet. Egyedül talán William Z. Foster *Az amerikai kontinens rövid politikai története*¹ című munkáját említhetjük, ami még a magyarországi Amerika-kutatás elindulása előtt jelent meg hazánkban. Legkésőbb az 1980-as évektől kezdve viszonylagos rendszerességgel jelennek meg Latin-Amerikával foglalkozó monográfiák és tanulmánykötetek (például: *Diktatúra és demokrácia között*,²

¹ FOSTER, William Z.: *Az amerikai kontinens rövid politikai története*. Szikra, Budapest, 1952.

² ANDERLE Ádám (szerk.) *Diktatúra és demokrácia között: Tanulmányok a latin-amerikai politikai átmenetről*. JATE Hispanisztika Tanszéke, Budapest, 1997.

*Tanulmányok az Andokról,*³ *Spanyolország és Latin-Amerika 19–20. századi rövid története,*⁴ *Történelmi minták és utak,*⁵ *Latin-Amerika: A függetlenség útjai,*⁶ *Latin-Amerika 1750–1840,*⁷ *Mítosz, vallás és egyház Latin-Amerikában,*⁸ *Tanulmányok a Karib térségből,*⁹ *Spanyol mozaik,*¹⁰ *Diktátorok és diktatúrák a Karib térségben*¹¹), vagy az Egyesült Államokról (*Gyarmatokból impérium*¹², *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*¹³) közös tanulmánykötet mindezekig ez az első. Latin-Amerikát még a mediterrán térséggel is gyakrabban „vonja össze” a magyar szakirodalom (ld. a már megszűnt *Mediterrán Világ* című folyóiratot, vagy az *Európa és a mediterrán világ*,¹⁴ *Hadseregek a Mediterráneumban*,¹⁵ *Mediterrán perspektívák*¹⁶ című köteteket), mint az Egyesült Államokkal.

A tanulmánykötet nemcsak területileg, de időben is széles spektrumot fog át, a benne szereplő tanulmányok a XIX. századtól napjainkig terjedő időszakot foglalják magukba. A kötet szervezőelve is az időrendi bontás, négy fejezetből három a XIX., a XX. és a XXI. század időszakára fókuszál. A negyedik fejezet különálló egységet alkot, a benne szereplő tanulmányok a gazdaság és a nemzetközi jog témaköréhez tartozó témákról szólnak. Ezenkívül a bevezető rész három hosszabb tanulmányt tartalmaz. Összesen huszonhárom írás olvasható a kötetben, ami nem kevés, de ez a széles területi és időbeli spektrum indokolja is ezt a magas számot. A bevezetőben szereplő három terjedelmesebb írás három hosszabb időszakot vizsgál, az orosz-amerikai kapcsolatokat a XIX. század második felétől a hidegháború végéig; Németország második világháborús katonai felkészülését Latin-Amerika országainak bevonásával, valamint XX. századi latin-amerikai modernizációs

stratégiákat. Szerzőik, Frank Tibor (ELTE BTK), Fischer Ferenc (PTE BTK) és Szilágyi István (PTE TTK) mindhárman szakterületük kiválóságai, akik tudományos újdonságokkal és összegző-szintetizáló tanulmányokkal járultak hozzá a kötethez.

Az első fejezetben szereplő öt tanulmány a XIX. századi diplomáciai kapcsolatokat vizsgálja. A XIX. század az amerikai kontinens történelmében az az időszak, amely során Amerika államai elnyerték mai formájukat. Latin-Amerika országai a század elején váltak függetlenné a gyarmatosító birodalmaktól (elsősorban Spanyolországtól, Brazília esetében Portugáliától, Haiti esetében Franciaországtól), a század végére pedig többé-kevésbé kialakultak a ma ismert országok. Az 1776-ban függetlenné vált Egyesült Államok területe pedig a XIX. század során folyamatosan bővült, és elkezdett mind jobban hasonlítani mai formájára. A fejezet első két tanulmánya az Egyesült Államok ezen korai történetének egy-egy szeletét mutatja be, a másik három pedig a latin-amerikai államok kialakulását vizsgálja. Lévai Csaba (DE BTK) Thomas Jefferson külpolitikáját vizsgálja az Egyesült Államok harmadik elnökének politikai filozófiája tükrében. A fejezet második tanulmánya annak a folyamatnak egyik állomásáról szól, ahogyan az Egyesült Államok elérte mai földrajzi kiterjedését. Kökény Andrea (SZTE BTK) Oregonnak és Texasnak az USA-hoz való csatlakozásának történetét dolgozza fel. Ez utóbbinak lett végül a következője az Egyesült Államok háborúja Mexikóval, aminek következtében Mexikó csaknem területe felét elvesztette. A fejezet másik három tanulmánya latin-amerikai témákkal foglalkozik. Semsey Viktória (KRE BTK) tanulmányában egy a XIX. század során sokszor megfogalmazódó latin-amerikai igény, az integráció kérdéséről olvashatunk egy Párizsba emigrált kolumbiai író-gondolkodónak, José María Torres Caicedonak a francia fővárosban megjelent értekezése alapján. A tanulmány olyan kérdéseket is vizsgál, mint a ‘Latin-Amerika’ földrajzi-kulturális megnevezés eredete. J. Nagy László (SZTE BTK) a latin-amerikai kontinens egy több szempontból is különleges helyzetű országa, Haiti függetlenné válásának körülményeit vizsgálja. Bár a tanulmány a szigetország XIX. századi történetéről szól, a két évszázada történt események máig kihatnak a világ egyik legszegényebb államának nehéz helyzetére. A fejezet utolsó tanulmányában Szilágyi Ágnes Judit (ELTE BTK) Brazília és Portugália, vagyis az egykori gyarmat és anyaország hullámozó diplomáciai kapcsolatait mutatja be a dél-amerikai ország függetlenné válását követően.

A XX. században a két világháború, majd a második követő kétpólusú világrend és a hidegháború határozta meg döntően a világtörténelmet. A világháborúk az amerikai kontinensen lényegében szinte csak a mindkettőbe harcoló félként bekapcsolódó Egyesült Államokat érintették jelentős mértékben, a latin-amerikai országok többnyire csak passzív résztvevői voltak a háborús eseményeknek. A hidegháborúban viszont – főleg a kubai forradalom 1959-es győzelmétől kezdve – az amerikai kontinens déli része lett az egyik legfontosabb ütközőzóna a két szuperhatalom, az Egyesült Államok és a Szovjetunió között. A kötetben szereplő tanulmányok is ezeket a hangsúlyokat tükrözik. N. Szabó József (NYF Társadalom- és Kultúratudományi Intézet) tanulmánya azt mutatja be, hogy a második világháborút

³ LETENYEI László (szerk.): *Tanulmányok az Andokról*. TeTT Könyvek, Budapest, 2008.
⁴ SEMSEY Viktória: *Spanyolország és Latin-Amerika 19–20. századi rövid története*. Zsigmond Király Főiskola, L'Harmattan, h. n., 2008.
⁵ ANDERLE Ádám: *Történelmi minták és utak: Esszék Spanyolországról és Latin-Amerikáról*. Szeged, 2009.
⁶ ANDERLE Ádám (szerk.): *Latin-Amerika: A függetlenség útjai*. Szeged, 2012.
⁷ SEMSEY Viktória (szerk.): *Latin-Amerika 1750–1840: A gyarmati rendszer felbomlásától a független államok megalakulásáig*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, Budapest, 2013.
⁸ BUBNÓ Hedvig, HORVÁTH Emőke, SZELJAK György (szerk.): *Mítosz, vallás és egyház Latin-Amerikában: A Boglár Lajos emlékkonferencia tanulmánykötete*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, Budapest, 2016.
⁹ HORVÁTH Emőke (szerk.): *Tanulmányok a Karib térségről*. L'Harmattan, h. n., 2016.
¹⁰ ANDERLE Ádám: *Spanyol mozaik: Tanulmányok a hispanista kutatások történetéből*. Kronosz, h. n., 2016.
¹¹ CSIKÓS Zsuzsanna, HORVÁTH Emőke (szerk.): *Diktátorok és diktatúrák a Karib térségben*. L'Harmattan, Budapest, 2020.
¹² FRANK Tibor (szerk.): *Gyarmatokból impérium: Magyar kutatók tanulmányai az amerikai történelemről*. Gondolat, Budapest, 2007.
¹³ MAGYARICS Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2014.
¹⁴ SZILÁGYI István: *Európa és a mediterrán világ*. Áron Kiadó, Budapest, 2009.
¹⁵ GARANCZI Imre, SZILÁGYI István (szerk.): *Hadseregek a Mediterráneumban*. Pannon Egyetem MFTK – HM Zrínyi Kht. – Zrínyi Kiadó, Veszprém – Budapest, 2009.
¹⁶ FERWAGNER Péter Ákos, GARANCZI Imre, KALMÁR Zoltán: *Mediterrán perspektívák*. Stratégiakutató Intézet, Budapest, 2015.

követő évek magyarországi demokratizálódási folyamatában milyen jelentős szerepet játszott a Magyarország és az Egyesült Államok között kiépülő kultúr-diplomácia, aminek végül Magyarország a kommunista blokkba való betagozódása vetett véget 1947-ben. A fejezet másik tanulmányában Sz. Halász Dorottya (ME BTK) azt a kettőséget emeli ki, amivel az Egyesült Államok diplomáciája a magyarországi holokausztot kezelte. Halász bemutatja, hogy a Magyarországon szolgálatot teljesítő diplomaták az 1930-as években karba tett kézzel nézték végig a hazai zsidóság jogfosztását, viszont az USA Háborús Menekültügyi Hivatala a nyilas hatalomátvételt követően jelentős erőfeszítéseket tett, hogy mentse az embereket. Horváth Emőke (ME BTK) tanulmánya időben és térben is elmozdul az előző két tanulmányhoz képest, és a magyar titkosszolgálat kubai tevékenységét tárja fel a hidegháborús 1960-as években. A téma különlegességét az adja, hogy a magyar hírszerzés egy „baráti” országban végzett tevékenységét vizsgálja. Csikós Zsuzsanna (SZTE BTK) egy chilei író-diplomata, Jorge Edwards viszontagságait dolgozza fel az 1970-es évek Kubájában Edwards *Persona non grata* című visszaemlékezése alapján. Szenté-Varga Mónika (NKE NETK) a Magyarország és Mexikó közötti kapcsolatokat tekinti át egy különleges időszakban, 1941 és 1974 között, amikor a két ország hivatalosan nem tartott fent diplomáciai kapcsolatokat egymással.

A kötet harmadik fejezete a kontinens kortárs történetével foglalkozik, és olyan társadalmi jelenségeket és gazdasági tendenciákat mutat be, amelyek napjainkban is meghatározzák az Egyesült Államok és Latin-Amerika történetét. Az 1990-es évek elején megszűnt a kétpólusú világ, véget ért a hidegháború. Latin-Amerikában betetőződött a demokratizálódási folyamat, viszont a neoliberális gazdaságpolitika súlyos társadalmi feszültséget okozott a kontinens majd’ minden országában. Az ennek nyomán az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején felívelő baloldali hullám nagy gazdasági és politikai irányváltásokat eredményezett, ami miatt visszaszorult az Egyesült Államok szerepe a kontinens déli részének életében. Az is lehetővé tette ezt, hogy a 2001. szeptember 11-i terrortámadások miatt megindított terrorizmus elleni több frontos háborúja az Egyesült Államok külpolitikai fókuszát a Közel-Kelet felé irányította, és Latin-Amerika háttérbe szorult az amerikai külpolitikában. Nagy Zoltán és Sebestyén Szép Tekla (ME GTK) közös tanulmánya éppen ezt az átalakulást vizsgálja, ahogyan az Egyesült Államok gazdaságilag visszaszorult Latin-Amerikában, és Oroszország, de legfőképpen Kína személyében új jelentős gazdasági szereplők léptek színre a nyugati féltekén. Marton Péter (BCE-TNKK) egy a gazdasági élet és a politika metszéspontjába tartozó témát, a lobbicsoportok az Egyesült Államok külpolitikájára gyakorolt – megállapítása szerint túlbecsült – hatását mutatja be négy esettanulmányon (az 1954-es guatemalai puccs, floridai emigráns kubai közösség, az amerikai-karibi rumtermelőket támogató keresztfedezeti politika, valamint a *Council of the Americas* és az *Americas Council* tevékenysége) keresztül. Lehoczki Bernadett (BCE-TNKK) a Latin-Amerika – Egyesült Államok – Kína gazdasági háromszöget vette górcső alá. A 2000-es évek latin-amerikai baloldali hullámának egyik hozadéka volt, hogy a latin-ameri-

kai országok új gazdasági partnereket kerestek az Egyesült Államok helyett, illetve mellé. A legfőbb ilyen partner Kína lett, ami egyre erőteljesebben, már nemcsak nyersanyag-felvásárlóként és késztermék-beszállítóként, de infrastrukturális beruházások kivitelezőjeként is jelen van Latin-Amerikában. Soltész Béla (BCN-TNKK) tanulmányának témája korunk egyik legégetőbb társadalmi problémájának, a migráció kérdésének egyik nagyon érdekes aspektusa. Azt mutatja be, hogy milyen szociális és jóléti programokkal igyekszik elősegíteni a mexikói kormány az Egyesült Államokba vándorolt honfitársainak boldogulását. Bács Zoltán (NKE Nemzetbiztonsági Intézet) a terrorizmus néhány jellegzetesen latin-amerikai vonását vázolja fel. Ugródsy Márton (BCE-KTK) Donald Trump elnökségének első évének tükrében vizsgálja az Egyesült Államok és Közép-Európa kapcsolatát, kiemelten kezelve az Egyesült Államok gazdasági céljait.

Az utolsó fejezet tematikailag tér el az előző háromtól. Az ebben szereplő tanulmányok napjaink gazdasági és a nemzetközi jogi kérdéseit járják körül. Andor László (BCE-KTK) a G20 és a globális gazdasági kormányzás történetét tekinti át. Ricz Judit (BCE-TNKK) a brazil nagyvállalatok nemzetközi terjeszkedésének sikereit, kudarcait, lehetőségeit és korlátait veszi számba. Békési László tanulmánya talán az egyik legérdekesebb darabja a kötetnek. A közgazdász az egyes nemzetek érmekibocsátásának, valamint történelmének és identitásának összefüggéseire mutat rá. Végezetül a fejezet és egyben a kötet utolsó tanulmányában Raisz Anikó (ME ÁJK) olyan latin-amerikai környezetjogi problémákat mutat be, amelyeknek nagy hatása lehet az egész emberiség jövőjére nézve.

Mindezek alapján talán látszik, hogy több szempontból is szintetizáló kötet van szó. Egyrészt a történelem időben és térben széles spektrumát fogja át, másrészt a benne szereplő tanulmányok rendkívül változatos témákat érintenek. Az írások magas színvonalúak, alapos kutatás, naprakész szakirodalmi háttér és nem egy esetben saját tereptapasztalatok felhasználásával készültek. A kiadvány szerkesztése igényes, átlátható, segíti a befogadást. Egyes tanulmányok esetében ábrák, illusztrációk egészítik ki a szöveget.

A kötetben szereplő tanulmányok újfent megerősítik, hogy az Amerika-kutatás virágzik hazánkban, és a magyar kutatók hasznos és érdekes részletekkel egészítik ki a kontinensre vonatkozó nemzetközi szakirodalmat. És ez nemcsak elvont, szűk réteget érintő kutatómunka, hiszen a kontinens múltjának és jelenének vizsgálata, a jó és rossz gyakorlatok feltárása és dokumentálása hatással lehet globalizált világunk jövőjére is.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL – KANADA

ALBERT RAU

SILA—A play about Climate Change in the Arctic

JUDIT NAGY – MÁTYÁS BÁNHEGYI

Exploring the Exploration of the Canada as a Topic for the English Classroom

ROSS BRAES

Exploring the Musical Identity of the Canadian Arctic

KRISZTOFER SZOKOLY

Native American Indoctrination in the American Boarding School System

VARGA CSENGE VIRÁG – VASSÁNYI MIKLÓS

A dakota kultúra és vallás legkorábbi nyomtatott forrásai és Stephen Return Riggs életműve
A dakota kultúr- és vallástörténetírás kezdetei – Forrástani vázlat

MÓRICZ GRÉTA

The life of Indian women in the Paiute tribe: Based on Sarah Winnemucca's autobiography

KÓSA AMY

The Social Difficulties of Canadian Aboriginal Peoples: Escaping A Legacy of Oppression

SUSZTA LAURA

A Denesuline őslakosok kultúrája – Samuel Hearne (1745–1792) útleírása alapján

RECENZIO

PÜSÖK IMOLA

Breaking Boundaries: Varieties of Liminality. Agnes HORVATH – Bjørn THOMASSEN – Harald WYDRA (eds.). Berghahn Books, 2015; 256 pp.